

СТИЛІСТИЧНИЙ РЕСУРС ЕПІТЕТА В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ВИРАЗНОСТІ Й ОРИГІНАЛЬНОСТІ МОВЛЕННЯ

THE STYLISTIC RESOURCE OF THE EPITET IN ENSURING THE EXPRESSION AND ORIGINALITY OF SPEECH

Асмаковська Г.Г.,

orcid.org/0000-0003-1494-2536

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри української мови

Криворізького державного педагогічного університету

Ковальова Г.М.,

orcid.org/0000-0002-0857-4493

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри мовної підготовки

Донбаської державної машинобудівної академії

Статтю присвячено аналізу виражальних можливостей епітета як одного з найвагоміших засобів асоціативно-образного освоєння дійсності, стилістичний потенціал яких забезпечує емоційність та оригінальність мовлення. Висловлено зауваги до теоретичних надбань лінгвостилістичних студій, у яких епітет витлумачено як поліфункційний елемент художнього опису дійсності. Основою для відбору фактичного матеріалу послужили твори сучасних українських митців, у текстах яких засвідчена здатність епітетів бути тими вербальними субстанціями, що здатні наповнюватися новим змістом задля репрезентації певних суспільно-історичних, культурних змін тощо.

У поданій науковій розвідці розглянуто різноманітні за семантичним наповненням епітетні сполуки, як-от: емотивні, колористичні, густативні (смакові), одоративні, тактильні та ін. З позиції граматичного вираження варто відзначити, що найпоширенішими формами реалізації досліджуваного тропа є прикметник (ад'єктивні епітети) або дієприкметник, рідше трапляються епітети, виражені іменником у формі родового відмінка, а також прислівником у сполученні з дієсловом (адвербіальні епітети). Окремих коментарів та узагальнень потребують так звані метафоричні епітети, визначені як складне тропейне утворення, що допомагає реципієнтові декодувати метафоричну образність епітетних конструкцій. У такий спосіб автор / авторка насичує художній текст неповторним метафоричним образом, який важко вичленувати із контексту чи позбавити словесного оточення, що забезпечує неповторну конкретизацію та глибину асоціацій.

Епітет у текстах сучасної української літератури воєнного періоду так само є одним із продуктивних засобів для досягнення образності, який надає авторському мовленню емоційно-експресивну тональність, виступає важливим механізмом творення художніх образів і художньо-естетичної реальності загалом. З'ясовано, що вживання комплексу епітетних сполук (метафоричних, компаративних тощо) створює у тексті певну конфігурацію значень і символічних нашарувань, здатних ідентифікувати стиль митця, його емоційно-оцінні й естетичні орієнтири. Наголошено, що сучасний літературний процес дає змогу розглядати епітет як композиційний чинник художнього тексту, покликаний надати йому виразності, насиченості образами, урізноманітнити мовлення персонажів, зробити оригінальним авторське мовомислення.

Ключові слова: епітет, троп, стилістичний ресурс, виражальні засоби, оригінальність мовлення, експресія, художня література.

The article deals with the expressive possibilities of the epithet as one of the most significant means of associative-figurative mastery of reality, the stylistic potential of which ensures the emotionality and originality of speech. Comments are made to the theoretical achievements of linguistic-stylistic studies, in which the epithet is interpreted as a multifunctional element of the artistic description of reality. The basis for the selection of factual material was the works of modern Ukrainian artists, in whose texts the ability of epithets to be those verbal substances that are capable of being filled with new content in order to represent certain socio-historical, cultural changes, etc. is demonstrated.

In the presented scientific investigation, various epithet compounds with different semantic content are considered, such as: emotive, coloristic, gustatory (taste), tactile, odorative. From the point of view of grammatical expression, it is worth noting that the most common forms of epithet implementation are an adjective or a participle, less often epithets are expressed by a noun in the form of the genitive case or in the form of an adverb, as well as by an adverb in combination with a verb (adverbial). Separate comments and generalizations are required for the so-called metaphorical epithets, defined as a complex trope formation that helps the recipient decode the metaphorical imagery of epithet constructions. In this way, the author saturates the literary text with a certain unique metaphorical image that is difficult to isolate from the context or to deprive of the verbal environment, which ensures a unique concretization and depth of associations.

The epithet in the texts of modern Ukrainian literature of the war period is also one of the productive means for achieving imagery, which gives the author's speech an emotional and expressive tonality, acts as an important mechanism for creating artistic images and artistic and aesthetic reality in general. It is found that the use of a complex of epithet compounds (metaphorical, comparative) creates in the text a certain configuration of meanings and symbolic layers that can identify the artist's style, his emotional and evaluative and aesthetic guidelines. The modern literary process makes it possible to consider the epithet as a compositional factor of the artistic text, designed to give it expressiveness, saturation with images, diversify the speech of the characters, and make the author's linguistic thinking original.

Key words: epithet, trope, stylistic resource, expressive means, originality of speech, expression, fiction.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розуміння епітета як багатовекторного об'єкта дослідження не викликає заперечень, ба більше, очевидною постає думка про те, що «без епітетів наша мова взагалі була б неточною, недолугою, у ній не відчувалося б суб'єктивної індивідуальної оцінки, живого сприйняття дійсності; епітет – запорука точності, виразності мови, а також її образності, емоційності» [2, с. 4]. Епітетизація мовної дійсності є результатом світоспостереження авторів, натомість у структурі і семантиці тропів зосереджено колективний досвід мовців.

Безперечною є думка про те, що епітетні конструкції в сучасній українській прозі і поезії використані з особливою стилістичною метою, а саме: для увиразнення емоційності тексту, підсилення образності, підкреслення оцінного компонента, що дає змогу спостерігати важливі процеси художньо-образного світобачення авторів, осмислення психології окремих персонажів та ін. Відтак можемо акцентувати на виразності й естетичній цінності мови, зосередженій на стилістичному потенціалі епітетних (означальних) слів. Науковці наголошують на тому, що саме завдяки епітетам можемо простежити розвиток образного мислення чи зміну естетичних оцінок лінгвоносіїв, оскільки за кожним конкретним епітетом постає національна поетична картина світу [2, с. 4].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасна лінгвостилістика оперує строкатою системою тропів, де чільне місце належить епітету як особливому естетико-виражальному засобу мови, здатному потужно репрезентувати світосприйняття й світорозуміння автора. Вивченню цього лінгвального явища присвячені лінгвостилістичні студії багатьох як зарубіжних, так і вітчизняних учених: С. Бирик, М. Братусь, В. Ващенко, В. Власюк, С. Єрмоленко, В. Калашника, Н. Князевої, А. Коваль, В. Красавіної, Л. Лисиченко, Л. Мацько, А. Мойсієнка, Л. Рожило, Л. Савченко, А. Скачкової, Н. Сологуб, Л. Ставицької, Т. Онопрієнко, Л. Підкамінної, Л. Пустовіт, Д. Хохель, Л. Шутової та ін. Результати надзвичайно інтенсивних зацікавлень епітетом світовою та вітчизняною академічною спільнотою засвідчують поступове розв'язання нових завдань вивчення цього художнього засобу.

Розглядаючи основні шляхи еволюції епітета в межах вітчизняної мовознавчої дискусії, зважаємо на термінологічний арсенал, сформований науковцями під час аналізу виражально-зображальних засобів художнього мовлення. У власних лінгвістичних розвідках дослідники послуговуються такими поняттями: *епітетна сполука*

(Л. Коткова, Н. Андрощук), *епітетна структура* (І. Барчишина, І. Волковинська, О. Волковинський, О. Лівіцька, Н. Судець, Д. Хохель), *епітетна конструкція* (О. Грабовецька, О. Дуденко), *епітетна конфігурація* (Т. Онопрієнко), *епітетна система*, *епітетний комплекс* (І. Волковинська), *епітетне словосполучення* (С. Шуляк, Л. Шутова), *епітетне слово* (М. Братусь), *епітетний вербалізатор / епітет-вербалізатор* (О. Архіпова, І. Гайдаєнко), *усталений / постійний епітет* (Г. Беценко, С. Єрмоленко, Н. Данилюк, В. Лесин, Д. Нитченко), *алітераційний епітет* (О. Волковинський), *складний епітет* (Д. Хохель), *метафорична епітетна структура* (Д. Нитченко, Д. Хохель), *фольклорний епітет* (Ю. Дядищева-Ростоцька), *традиційний епітет* (В. Власюк), *алюзивний епітет* (Т. Піндосова), *запаховий епітет* (В. Власюк), *колірний епітет*, *епітет-кolorатив*, *епітет-кольорономіант* (С. Бирик, Л. Дика), *метафоричний епітет* (С. Бирик), *компаративний епітет* (С. Бирик), *наскрізний епітет* (Д. Хохель), *позитивний епітет* (Я. Рибалко, О. Степаненко).

Постановка завдання. Мета статті полягає в дослідженні функційно-стилістичних особливостей епітетів сучасної української прози у зв'язку із забезпеченням ними виразності й оригінальності мовлення. Задля успішного досягнення поставленої мети передбачено реалізацію таких завдань: 1) з'ясувати основні підходи до витлумачення епітета як лінгвальної категорії, зважаючи на сучасні наукові теорії й мовні практики; 2) проаналізувати семантико-стилістичний потенціал окресленого тропа з урахуванням його функційного навантаження в текстах сучасної української прози та поезії; 3) визначити культурно-національні домінанти в рецепції епітетів як увиразників індивідуально-авторського мовлення. Матеріалом дослідження послужили епітетні конструкції, дібрані з текстів сучасної української літератури, зокрема творів С. Андрухович, Н. Гербіш, Тамари Горіха Зерня, С. Жадана, В. Лиса, М. «Далі» Кривцова, О. Осійчук, О. Оськи, О. Терена, І. Цілик, В. Шкляра та ін.

Виклад основного матеріалу. Зважаючи на кількісні виміри наукових робіт про епітет і різноаспектність його теоретичного та практичного осягнення, варто насамперед звернути увагу на дефініції цього поняття в лексикографічних працях, покликаних надати загальну інформацію та витлумачити складне дискусійне явище для широкого кола читачів, користувачів, мовців із різним рівнем мовних умінь і навичок.

В енциклопедії «Українська мова» епітет визначено як «художнє означення чи обставина способу дії, які образно змальовують особу, предмет, дію чи явище або виражають емоційне ставлення до них» [17, с. 175]. У поданій науковій статті йдеться про те, що епітет уживають задля підкреслення певної ознаки за кольором, розміром, формою або властивостями описуваних предметів, осіб чи явищ на основі найхарактерніших щодо певної життєвої ситуації або художньої мети мовця [17, с. 175].

Український мовознавець О. Пономарів зазначає, що основною стилістичною функцією епітетів є здатність показати предмет зображення з несподіваного, незвичного боку, індивідуалізувати якусь ознаку, викликати певне ставлення до зображуваного [15, с. 43]. Однак маємо підкреслити поліфункційність епітета, ураховуючи таку його важливу характеристику, як оцінність (М. Братусь), без якої не можна уявити факту зіставлення того чи то того явища, предмета, а також аксіологічну складову (О. Грабовська, О. Мунтян). Узагальнюючи особливості реалізації аксіологічної функції епітетних конструкцій у текстах сучасної української літератури, О. Мунтян наполягає на думці, що епітети «визначають цінності і норми як історичних, так і духовних особливостей світогляду народу», а власне аксіологічна функція «<...> допомагає відібрати саме ті важливі уявлення та принципи, які укоріняться та залишаться в культурній спадщині народу протягом тисячоліть» [11, с. 124]. Український філолог і поет В. Калашник з-поміж ключових функцій епітетів також називає зображувальну й оцінну, які «здебільшого суміщаються і підпорядковуються функції естетичній» [7, с. 30].

Проаналізувавши наявні у філологічному обігу термінологічні номінації та визначення епітета як провідної лінгвостилістичної категорії, маємо виробити власні засади дослідження епітетних категорій з урахуванням усебічного й найбільш ґрунтовного потрактування цього поняття.

Прослідковуємо такі концептуальні засади наукового осмислення цього лінгвального явища:

1) епітет – художнє означення, зазвичай виражене прикметником, і використовуване для вербалізації якоїсь характерної риси чи ознаки того чи того предмета (О. Веселовський, Д. Нитченко та ін.). Скажімо, О. Волковинський зазначає, що за традиційно вживаним терміном «епітет» можна вбачати «епітетну структуру, яку варто сприймати як своєрідну мікросистему, де архітектонічно та семантично поєднуються означення (якості) та означуване (поняття)» [3, с. 272–273];

2) епітет – це не лише художнє означення-прикметник, а й будь-яке означення чи обставина, яким послуговується автор для художнього опису об'єктів, що образно змальовують особу, предмет, дію чи явище або виражають емоційне ставлення до них (М. Братусь, П. Дудик, А. Коваль, Л. Мацько, О. Пономарів, Л. Пустовіт, О. Селіванова та ін.).

На тлі висловлених теорій удається правильним визначити основну відмінність між епітетом та логічним означенням, яка, очевидно, полягає в наявності оцінного компонента в семантичному обширі кожного епітета. Розуміємо, що логічне означення позбавлене категорії оцінності, натомість як художня цінність епітета саме й полягає в реалізації особливих авторських посилів, оцінок, вражень, утілених у вербалізації типової, органічної риси. Попри те, частково можемо погодитися із позицією Л. Шутової, дисертаційна праця якої присвячена вивченню особливостей функціонування епітета в українській поезії 20–30-х рр. XX ст. Науковець дійшла висновку, що в поезії кожне означення можна вважати епітетом, однак постає питання, чи варто розповсюдити такі узагальнення про епітет і на прозові твори [21].

Звертаємо увагу на лексикографічну працю «Словник епітетів української мови», яка демонструє глибокий підхід до аналізу епітетних структур [2]. Зауважимо, що укладачі словника ототожнюють логічне означення та епітет, розглядаючи його у широкому розумінні як будь-яке означення, якого потребує автор «для вирізнення предмета думки, для називання ознаки» [2, с. 3]. Автори словника стверджують, що «межа між епітетами-означеннями і художніми означеннями досить умовна, адже звичайне означення в художньому контексті збагачується за рахунок нових асоціацій, стає виразником авторської оцінки дійсності, носієм естетичного змісту, а значить – стає епітетом» [2, с. 3]. Недарма у працях А. Коваль йдеться про епітет як про троп, що презентує предмет чи явище з несподіваного боку, коли той набуває саме образної характеристики, а це означає, що подібна епітетна конфігурація зреалізовує себе засобами метафоричного або метонімічного означення, а не за допомогою звичайного логічного означення [10, с. 29].

У своєму дослідженні під *epiteton* розуміємо важливий стилістичний ресурс мови, ґрунтований на естетичній оцінці дійсності, на забезпеченні експресивного потенціалу лінгвоодиниць задля реалізації таких категорій, як виразність, емоційність, образність тощо. Окрім заявлених теоретичних підвалин дослідження, вважаємо

за потрібне у процесі аналізу фактичного матеріалу прокоментувати й інші питання, пов'язані з граматичним втіленням епітета в тексті, класифікаційними схемами, що сприятиме розумінню особливостей епітетики сучасного українського мовного дискурсу.

Дослідження художніх текстів демонструє тенденцію до органічного поєднання семантичного пласту мовних одиниць із відчуттями, емоційним тлом або чуттєвим сприйняттям. У дібраних для аналізу контекстах художнього дискурсу актуалізується емотивно виразні атрибутивні компоненти, виражені прикметниками на позначення емоційного стану, здатних змодельовати відповідний емоційний настрій реципієнтові. Наприклад: <...> *і півмишка тяжких думок як не було* [4, с. 20]; <...> *в грудях виникає те хлоп'яче відчуття боягузливого зіщулення* [4, с. 48]; <...> *знову з'явилася тінь вселенського смутку* [4, с. 190]; *Вирішив стати з ліжка, бо якесь зерно тривоги все ж таки з'явилося* [16, с. 7]; *Піддався легкій паніці й почав збирати все до сумки: документи, теплі речі, взяття* [16, с. 7].

Митці можуть послуговуватися епітетними одиницями, зокрема й з протилежними за семантичним наповненням також і для опису рис характеру персонажів твору, як-от: *Біля Долбоносова сидів, високо закинувши ногу на ногу й помахуючи носом хромового чобота, воєнком Красуцький, добродушний хитрий хохол, чепурний та наодеколонений, як і всі потайні п'яниці* [19, с. 57]; <...> *схожий на грибка, щупленький, присадкуватий, але дуже жвавий і веселий, скрізь він буває, усе йому цікаво, що робиться поміж людей* <...> [20, с. 25]. У поданих контекстах епітет *присадкуватий* ужито задля характеристики низької людини, яка згинає при ходьбі коліна, а лексема *наодеколонений* вдало підкреслює бажання людини мати гарний вигляд для покращення соціального статусу.

Епітетні конструкції, виражені або посилені прислівниками, створюють певну атмосферу емоційного напруження, а саме: *Митрюха Герасимов не витримав, ударив мертвого чоботом, тоді вихопив у когось гвинтівку і кольбою став гамселити в усміхнене, нестерпно красиве лице* [19, с. 18]. Загалом варто зауважити, що виражальні засоби мови активно залучені авторами для демонстрації зовнішності персонажів з актуалізацією мімічних змін, особливостей погляду, фізіологічних реакцій, які засвідчують здебільшого емоційну реакцію на певні події. Наприклад: *Я зіщулювся на звук важких кроків у коридорі й уже наготувався побачити у про-*

чинених дверях кам'яне обличчя цюці, а нато- мість угледів усміхнене вуйкове [12, с. 20]; <...> *вродлива дівчина з усмішкою від вуха до вуха* [4, с. 63]; *Сестра Едика стояла трохи збоку і дивилася примружено й пронизливо. Дуже про- низливо* [9, с. 28].

Потужне лінгвостилістичне оформлення в тексті мають епітети, виражені прислівниками, які надають авторським інтенціям посиленої експресії: <...> *мені так до нестями хочеться тепла* [4, с. 35]; *Він не пам'ятає, коли до безпам'ятства закохався* <...> [4, с. 133]; *Мар'яна трепетно любила свою бабуню* [4, с. 7]; *Говориши навпомацки, навмання смієшся* [4, с. 11] та ін.

За семантичним наповненням епітетні сполуки поділяють на емотивні, колористичні, густативні (смакові), одоративні, тактильні та ін. У своїх дослідженнях щодо функціонування епітетів у поетичних текстах Л. Шутова стверджує, що лексико-семантичне поле кольору варто поділяти на чотири групи: епітетні назви на позначення основних кольорів, колірні модифікатори й синтезатори, а також опосередковані назви кольорів [21].

Досить уживаним у проаналізованих контекстах є епітет-кольоратив *чорний*, а саме: *На сусідньому дубі давно вже прокинувся старезний чорний ворон й одним оком сонно кліпав на це видовисько* [19, с. 9]; *Я бачила звірів розпалених і ошалілих в чорному-чорному лісі* [18, с. 22]; *Тієї миті Віта почала приручати птаха чорної підступності. Він з'явився звідкись, вилетів, може, з її чорного піднебіння. Ні, піднебіння у неї не чорне, вона не каже поганих слів, а в її голові живуть чорні, присипані сажею думки* [9, с. 37]. Назви кольорів-синтезаторів набувають у текстах сучасної історичної прози особливої символіки, як-от: *Жовто-блакитний і чорний – холодноярський бойовий прапор, на якому срібною заполоччю було вигантувано: «Воля України або смерть»* [19, с. 73].

Фактичний мовний матеріал засвідчує й інші епітетні кольоративи, які набувають метафоричного значення, символічного звучання, а у поєднанні з тактильними епітетами підкреслюють психоемоційний та фізичний стан персонажів, їхні звичні ритуальні дії побутового характеру: *Деся у білому мареві лишилася мама* [5, с. 6]; *Жовті сухі пальці нервово ламають газетний папір* [6, с. 10]; *Мобільником старий користувався майже не вміє, але постійно тягає із собою – побитий корпус, затерта зелена кнопка* [6, с. 10]. Частково фіксуємо й опосередковані назви кольорів, утворені від назв предметів

з відповідним колірним насиченням: *Молочна імла стирала деталі* [18, с. 22]; *Ранковий холод на кухні, грифельні сутінки за вікном* [6, с. 11]. Варто зауважити, що комплекс епітетних конструкцій на позначення кольору створює зображення однієї художньої реалії, фокусується на колірній гамі навколишнього світу, а відтак покликаний демонструвати оцінно-естетичні орієнтири митців. Наприклад: *Чорні дерева в снігах, гостре гілля на тлі червоного неба* – за парканом починається вулиця, *білі сусідські будиночки, де-не-де жовті апельсини електричних вогнів*, сади, огорожі, комини, з яких здіймаються дими, ніби це втомлені чоловіки стоять і розмовляють на морозі, випускаючи з легень теплий січневий дух [6, с. 9].

Окрему увагу звертаємо на епітетні конструкції кольорової семантики, що в художньому мовленні мають реалізацію формулою родового відмінка: <...> до міста приїжджали *нереальні хлопці зі шкірою кольору міцної кави* [4, с. 51]; Лана загортала їх (солодоці) у *цупкий папір шоколадного кольору* [4, с. 135]; Я б сиділа зі *старою скрипкою кольору твердого шоколаду* [4, с. 25]; *Поторсаний диванчик шоколадного кольору по-домашньому поскрипував* [4, с. 110]; *Повітря стало кольору розведеного водою молока* [4, с. 30].

Запахова і смакова образність у художніх текстах формує низку асоціацій, ґрунтованих на описі звичайних побутових реалій, зважаючи на образний потенціал епітетів: *Новим домом для мене стала «хрущовка» на три під'їзди, пропахла сечею, котями і котлетами* [5, с. 13]; *Баба їх смажила ввечері, і вони так радісно й весело шкварчали, так запаморочливо пахли, ніби і мріяли все життя* <...> [13, с. 14]; *Кав'ярня моєї кавоманської мрії* [4, с. 145]; *Кури в не в затяжку, любив смак тютюну* [16, с. 10]. Окремих коментарів потребують контексти, у яких сприйняття запаху переплетено з іншими когнітивними процесами людини, сприйняттям навколишнього світу крізь призму перцептивних образів: *Свіже повітря, запах вогких дерев, напружена тиша* [6, с. 9]; *Дим від спаленого хмизу, дрібний дощ, ранкові викрики та останні слова, гіркий запах пороху й медикаментів переміщалися воедино в густе озеро* [8, с. 4].

Метафоричні епітетні сполуки репрезентують ускладнення семантики художніх означень, яке відбувається здебільшого за рахунок метафоризації, а відтак саме за допомогою метафори автор актуалізує латентні семи як означення, так і означуваного [14, с. 95], а саме: *Моя любов непо-*

дільна, непорушна [1, с. 1]; *А ми так довго чекали квітня 2014-го, щоб вдруге відвідати засмучене, кудлате, весняне море* [8, с. 4]; *Зі зброєю в руках, без заробітної плати, за єдину Ідею вони йшли на смертельний танок, де врешті станцювали свій останній танець і втратили надію побачити вільну Україну* [16, с. 6].

На думку Л. Підкамінної, рецептивна естетика надає змогу читачеві певним чином присвоювати авторський текст, наділяє його когнітивною та афективною здатністю продукувати з цього тексту власний твір. За таких умов забезпечено поняттєву невичерпність твору для самого автора, натомість реципієнтові набуває новий естетичний досвід [14, с. 228]. Таке художнє освоєння дійсності характерне для авторського витлумачення воєнних реалій, особливо за умов опoетизації фрустраційних ситуацій, межових станів особистості. Наприклад: *Одне єдине небо є батьком зовсім різних дітей – мирного снігу та сполоханих мін* [8, с. 3]; *Нові й реставровані смисли та пошуки правди* [18, с. 23]; *Тут усе довкола прошите нитками знайомих швів, тут лежать у могилах ті, хто нас за руку вчасно вів, і дома розбиті, і книги, затерті на корінцях, і незграбна ніжність, і впертість і виснаженість оця...* [18, с. 10]. Такі контексти насичені метафоризованими образами війни, смерті, зневіри, страждання: *Хто зі зброєю, хто – без зброї, зі жменькою куцих слів, крізь низини й висоти своєї зраненої землі* [18, с. 10]; *Я бачила дім без дверей, без людей, без надії* [18, с. 22].

У текстах сучасної української літератури актуалізовано концептуальні для воєнного часу значення, а тому читач змушений постійно апелювати до певних уявлень та стереотипних ситуацій, певним чином відображених у свідомості людини. Через трансляцію аксіологічних орієнтирів митців з фронту – тих, хто був безпосереднім учасником або спостерігачем реалій війни, – вбачаємо трансформацію повсякденних травматичних подій, які за рахунок фонових знань реципієнта набувають ознак буденності, однак, на нашу думку, не втрачають своєї емоційної складової. Наприклад: *Але ж немає сенсу тут залишатися, треба відвести вас у безпечне місце, до мене* [16, с. 9]; *Переважно військові, що підвозили в місто боєприпаси, або волонтери, які теж постійно вивозили звідси, з півночі, з мирної території до обложеного міста різний непотріб, на зразок теплого одягу чи протиастудних засобів* [6, с. 17]; *Як ми вибачимо собі, як подякуємо собі, що лишилися там, де кожен день – нескінченний бій?* [18, с. 10]; *Хоча зрозумі-*

міло було, що місто здадуть, що державні війська змушені будуть відійти, забравши з собою **прапори Пашиної країни**, і що **лінія фронту** так чи інакше відсунеться на північ [6, с. 17].

Виділені у наведених текстових ілюстрація епітетні конструкції на кшталт *безпечне місце*, *мирна територія*, *лінія фронту*, *нескінченний бій* характеризуються певною прагматичною діалогічністю із сучасністю, життям людей під час обстрілів, їхнім осмисленням буття і повсякденно-емпіричним досвідом. Увиражену стилістичну функцію виконує перефразистичний епітетний елемент *прапори Пашиної країни*, який замінює загальноприйняту, усталену назву країни задля підкреслення патріотичних переживань персонажа, його приналежності до цієї держави та її символів, що можемо витлумачити з позиції дихотомії «своє – чуже».

Висновки. Відповідно до висловлених вище думок, можна підсумувати, що епітет у сучасних художніх текстах є надзвичайно продуктивним і семантично містким, дає змогу точніше передати думку, надає мові образності та емоційності. Основними рисами епітета визначають такі: образність, емотивна насиченість, здатність цього стилістичного ресурса набувати різних семантичних варіацій. За таких умов варто відзначити, що цей троп є універсальним виражальним засобом естетичної категоризації об'єктивної дійсності, а також потужним стилістичним ресурсом для увираження емотивно-оцінної інформації, соціокультурної, історичної, буттєвої площини художнього твору. Зважаючи на проведений аналіз, убачаємо перспективи подальших досліджень у цій царині, оскільки буремне сьогодення шукає свої шляхи реалізації в мовотворчості митців.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Андрухович С. Фелікс Австрія : роман. Львів : Видавництво Старого Лева, 2022. 288 с.
2. Бирик С. П., Ермоленко С. Я., Пустовіт Л. О. Словник епітетів української мови / за ред. Л. О. Пустовіт. Київ : Довіра, 1998. 431 с.
3. Волковинський О. С. Поетика епітета : монографія. Кам'янець-Подільський : Сисин О. В., 2011. 350 с.
4. Гербіш Н. Теплі історії до кави. Київ : Брайт Букс, 2012. 168 с.
5. Горіха Зерня Т. Доця. Київ : Білка, 2019. 285 с.
6. Жадан С. Інтернат : роман. Чернівці : Видавець Померанцев Святослав, 2022. 336 с.
7. Калашник В. С. Особливості слововживання в поетичній мові : навч. посібник. Харків : ХДУ, 1985. 68 с.
8. Кривцов «Далі» М. На мінному полі пам'яті. Щоденники, есеї, оповідання. Київ : Вид-во «Наш формат». 2025. 416 с.
9. Лис В. Країна гіркої ніжності : роман. Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2015. 368 с.
10. Коваль А. П. Практична стилістика сучасної української мови. Київ : Вища школа, 1987. 351 с.
11. Мунтян О. Аксіологічна функція епітетних конструкцій в українському художньому дискурсі. *Proceedings of the 9th International Scientific and Practical Conference «Global and Regional Aspects of Sustainable Development»* (October 6-8, 2023). Copenhagen, Denmark. № 173. 2023. P. 122–124.
12. Осійчук О. Абрикосова книгарня : роман. Київ : Наш Формат, 2021. 240 с.
13. Оська С. Нічні купання в серпні. Львів : Видавництво Старого Лева, 2022. 272 с.
14. Підкамінна Л. В. Епітет Т. Г. Шевченка: генеза, структура і сучасна мовна рецепція : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Київ, 2011. 317 с.
15. Пономарів О. Д. Стилiстика сучасної української мови : підруч. 3-тє вид., перероб. і доповн. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2000. 248 с.
16. Терен О. Історія впертого чоловіка. Київ : Вид-во «Пропала грамота», 2024. 208 с.
17. Українська мова : Енциклопедія / редкол. В. М. Русанівський, О. О. Тараненко. Київ : Укр. енцикл. ім. М. П. Бажана, 2004. 824 с.
18. Цілик І. Тонкий лід : поезії. Чернівці : Вид-во «Meridian Czernowitz», 2025. 128 с.
19. Шкляр В. Залишенець. Чорний Ворон. Харків : Вид-во Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2011. 384 с.
20. Шкляр В. Кров кажана : роман. 2-ге вид. Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2013. 272 с.
21. Шутова Л. І. Епітет в українській поезії 20-30-х рр. XX ст. : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Київ, 2003. 17 с.